

Til

Ekspertgruppen om betydningen av barnehage, skole og SFO for sosial utjevning og sosial mobilitet

Takk for muligheten for å bidra med skriftlig innspill, og for møtet i referansegruppen 21. september.

Norsk Lektorlag er en fagforening som organiserer lektorer og lektorstudenter i hele landet. Lektoren er akademiker med vekt på faglige og humanistiske tradisjoner og verdier, med hjerte for både dannelse og utdanning.

Ekspertgruppen har bedt om innspill til i hvilken grad dagens opplæringsstilbud er innrettet for å kompensere for faktorene som bidrar til sosiale ulikheter, og hvordan ressursinnsatsen bør endres om målet er å redusere sosiale forskjeller og øke sosial mobilitet.

[Faglig kompetente lektorer bidrar til utjevning](#)

Forskning dokumenterer at lærerens kompetanse har betydning for elevenes læringsutbytte, blant annet i TIMSS 2015. TIMSS-forskerne konkluderte at alle de faglige aspektene av lærerkompetanse (fagspesialisering, faglig og fagdidaktisk trygghet) har en positiv sammenheng med undervisningskvaliteten. Bedre undervisningskvalitet gir bedre naturfagprestasjoner hos elevene. Forskningen i TIMSS viser også at lærere med høy kompetanse i større grad bidrar til økt sosial mobilitet, slik at elever fra ressursvake familier får en større sjanse til å realisere sitt potensial.

Det er avgjørende for kvaliteten i skolen at alle elever i hele landet får undervisning av lærere som har studert fagene de underviser i. Vi må være ambisiøse på elevenes vegne og stille kompetansekrav for å undervise i flere fag enn i dag. Norsk Lektorlag mener norsk skole trenger en langtidsplan for å trappe opp kompetansekrav for å undervise. Målet må være at alle elever i hele landet får lærere med både god pedagogisk kompetanse og faglig fordypning – på alle trinn og i alle fag. Ny opplæringslov ble vedtatt i juni, og forskriftene kommer snart på høring. Det er altså et mulighetsrom nå for å signalisere at en ønsker å stille høyere krav om formell fagkompetanse til undervisningspersonalet nå, og vi ber utvalget benytte denne muligheten. Vi oppfordrer derfor utvalget til å mene noe om den viktigste strukturelle innsatsfaktoren for hele skoleløpet: lærers kompetanse.

Vi er kjent med at KS i mange sammenhenger hevder det ikke er mulig å ha faglig kvalifiserte lærere i alle klasserom i landet, og at en hvis en stiller høyere krav, vil en gjøre mange rektorer og lokale skolemyndigheter til lovbrytere. Vi mener imidlertid at vår lojalitet som samfunn må ligge hos elevene, og ikke hos lokale skolemyndigheter eller hos rektorer. Vi bør legge lista der den bør være – slik at elever møter kompetente lærere i alle fag- og heller synliggjøre lokale skolemyndigheter som ikke møter kravene, for å kunne hjelpe dem til å ansette rett kompetanse.

Gjennom ny forskrift til opplæringsloven kan en heve kravene til undervisningskompetanse, og fjerne det varige unntaket regjeringen innførte nylig, slik at også allmennlærerutdannede, som fikk sin utdanning for en tid tilbake, må kunne faget de skal undervise i.

At elever møter faglærte lærere i alle fag, også i kunst og håndverk, kroppsøving, musikk, og mat og helse, er helt avgjørende for kvalitet i opplæringen, og for at alle skal kunne finne sine utdannings- og yrkesveier. Lektorer med fordypning i faget sitt er trygge pedagogisk, har en variert verktøykasse fagdidaktisk, og har en faglig oversikt og fordypning som er viktig for alle elever, men trolig er aller viktigst for dem som trenger utdanningssystemet mest.

I mandatet til utvalget etterspørres anbefalinger som kan gi rask effekt på fullføringen i videregående opplæring. Vi har ikke tro på at det finnes raske løsninger, men mener snarere at en må sørge for god strukturkvalitet, hvor viktigste innsatsfaktor er læreres fagkompetanse.

Hvis en ønsker å ta ambisjonene sosial mobilitet gjennom utdanning skal være en reell mulighet, må vi ta forskningsfunnene på alvor og sørge for at elever har rett på en kvalifisert lærer, som faktisk har undervisningskompetanse i faget som står på timeplanen.

- **Vi ber ekspertgruppen anbefale Kunnskapsdepartementet å sørge for høyere kompetansekrav for undervisning i ny forskrift til opplæringslov.**
- **Vi ber ekspertgruppen anbefale Kunnskapsdepartementet å sørge for å fjerne adgangen i opplæringsloven til å ansette midlertidige i undervisningsstillinger, og fjerne unntaket fra kravet om formell lærerkompetanse for tilsetting**

Fraværsgrensa er et viktig nærværverktøy i videregående opplæring, og må beholdes. Ekspertgruppa ber også om innspill til hvordan organisering og andre forhold ved utdanningssystemet kan bidra til å redusere sosiale forskjeller og øke sosial mobilitet.

Tilstedeværelse på skolen er viktig for læring og fellesskap, og er en forutsetning for gjennomføring av opplæringsløpet. Fraværet ble betydelig redusert ved innføring av fraværsgrensen, og videregående opplæring trenger å beholde fraværsgrense som et viktig verktøy for nærvær. I ny opplæringslov er det presisert at elevene plikter å være til stede og delta aktivt i opplæringen.

Store grupper i videregående – hvordan virker det inn for elever med lav sosioøkonomisk bakgrunn?

Mens det er innført en lærernorm for grunnskolen, mangler dette for videregående opplæring. Størrelsen på klassene øker stadig, men elevenes rettigheter er de samme, blant annet til tilpasset opplæring. Lektorlaget etterlyser forskning på hvordan store elevgrupper slår ut for ulike elevgrupper, eksempelvis på basis av sosioøkonomisk bakgrunn, minoritetsspråk, etc.

Laget rundt lærer og elev

Ekspertgruppen har spurt referansegruppen om innspill til hvilke yrkesgrupper og tjenester i og rundt barnehager, skoler og SFO kan bidra til å redusere sosiale forskjeller og øke sosial mobilitet gjennom utdanningsløpet. I fellesskolen har laget rundt eleven vokst de seneste årene, uten at vi pr i dag kjenner til hvilke effekter det har hatt. I denne sammenhengen vil vi henvise til et innspill¹ vi sendte Barneombudet i desember 2022, nettopp om laget rundt eleven og læreren. Vi vil også bemerke at profesjoner i laget rundt- minoritetsrådgivere, kommunepsykologer, helsesykepleiere, PP-tjeneste, NAV osv. er innrettet mot å møte *alle* elever basert på deres individuelle behov, uavhengig av elevens bakgrunn.

Mer spesialundervisning?

Ekspertgruppen har også spurt om det er behov for en omfordeling av flere ressurser til spesialundervisning/individuell tilrettelagt opplæring. Lektorlaget viser til at det med ny opplæringslov endelig stilles kompetansekrav til dem som skal stå for slik opplæring, og at en bør avvente effekten av dette grepet, før en eventuelt bruker mer ressurser på spesialundervisning. Andelen spesialundervisning synker drastisk fra ungdomstrinnet til videregående opplæring. Dette mener vi er et funn utvalget bør se nærmere på.

Vi viser ellers til muntlige innspill gitt i møtet 21. september, og ønsker ekspertgruppa lykke til videre med det viktige arbeidet.

Beste hilsen

Helle Christin Nyhuus
leder

Wenche Bakkebråten Rasen
fagsjef utdanning

¹ <https://media.wpd.digital/norsklektorlag/uploads/2023/08/2022.12.06-Innspill-Barneombudet-Laget-rundt-elev-og-laerer.pdf>